

ROZPORZĄDZENIA URZĘDOWE

KURJI BISKUPIEJ ŁOMŻYŃSKIEJ.

№ 9.

Łomża, dnia 1 października 1930 r.

Rocznik IV.

T R E Ś Ć :

№ 64.

64. Przepisy liturgiczne co do pogrzebów.	68. Opieka nad zabytkami (Rozp. Prezyd. z dn. 6/3 1928).
65. Niedziela misyjna.	69. Ochrona urządzeń telegraficznych.
66. Modlitwy po mszy św.	70. Książki polecenia godne.
67. Dwuletni kurs pracy społ. katol. w Poznaniu.	71. Zmiany w duchowieństwie.

№ 64.

Przepisy liturgiczne co do pogrzebów.

Najnowsze Rituale Romanum Poloniae adaptatum poucza o pochodach pogrzebowych:

Ordinatur processio praecedentibus laicorum confraternitatibus, si adsint: tum sequitur Clerus regularis et saecularis per ordinem; binique procedunt, praelata Cruce, devote Psalmos, ut infra, decantantes, Parocho praecedente feretrum cum luminibus; inde sequuntur alii funus comitantes et pro defuncto Deum rite deprecantes sub silentio.

Z powyższego wynika, że

1) wszelkie organizacje, nawet religijne w pochodzie pogrzebowym idą przed krzyżem. Krzyż i to kościoła, w którym odprawia się nabożeństwo pogrzebowe, niesie się bezpośrednio przed duchowieństwem w pogrzebie udział biorącym. Tylko jeśli kapituła czy to katedralna czy kolegiacka idzie w pochodzie, wówczas krzyż katedralny lub kolegiacki idzie przed duchowieństwem;

2) poza krzyżem kościelnym żadnej organizacji nawet religijnej nie wolno mieć własnego krzyża;

3) Chorągwi Rituale nie przewiduje. Atoli na mocy zwyczaju można dopuścić chorągwie żałobne t. j. w kolorze czarnym. Chorągwie w innych barwach powinny być zwinięte i okryte czarnym pokrowcem;

4) Rodzina zmarłego i inne osoby świeckie idą za trumną;

5) Podczas pochodu żałobnego duchowieństwo śpiewa przepisane psalmy. Jeśli tylko jeden kapłan kondukt prowadzi, może użyć w śpiewie pomocy organisty lub innej osoby ze śpiewem liturgicznym obeznanej.

Udział orkiestry jest niewskazany. Jeśli zwyczaje miejscowe orkiestry do udziału w pogrzebowych pochodach dopuściły, należy niestosowny ten zwyczaj z wolna usuwać a na razie wymagać, aby orkiestra grywała tylko melodie przez Kościół aprobowane.

6) Poza śpiewem psalmów wszyscy uczestnicy tak duchowni jak świeccy zachować powinni ściśle milczenie. Zalecone są natomiast ciche modlitwy za zmarłego. Gdy śpiew ustanie na dłuższy czas, można odmawiać modlitwy głośno lub śpiewać pieśni żałobne.

Powyższych wskazówek należy stanowczo przestrzegać. Przy tej sposobności przypominam swoje zarządzenie co do przemów pogrzebowych, ogłoszone w wiadom. Kośc. diecezj. z d. 1.III. 1928 pod num. 14.

Łomża, d. 18.VIII 1930.

† Stanisław Bp.

№ 65.

Niedziela misyjna.

Z woli Ojca św. w przedostatnią niedzielę października (dziewiętnastego), wszystkie diecezje, parafje i instytucje całego świata katolickiego będą obchodzić „dzień modlitwy i propagandy na rzecz Misyj“.

O dniu tym powinna pamiętać każda parafja, każda instytucja katolicka naszej diecezji.

Porządek „Dnia“ winien być następujący:

I. Uroczysta Msza św., w której collectam imperatam, jako pro re gravi, należy wziąć „Pro Propagatione Fidei“. Pożądana byłaby również wspólna Komunia św. do której pod zwykłymi warunkami przywiązany jest zupełny odpust.

II. Kazanie winno być wypowiedziane na temat Misyj, ze szczególnym uwzględnieniem Popieskich Dzieł Misyjnych: Rozkrzewiania Wiary (należenie od 12 lat, 5 groszy składki tygodniowo), Dzieciństwa P. J. (poniżej 12 lat, 5 gr. miesięcznie) Św. Piotra Ap. (cel: wychowanie kleru tubylczego, składka 1 zł. rocznie).

III. Kolekta na Misje w Kościele. Według życzenia Ojca św. zbiórka ofiar tego dnia przeznaczona jest wyłącznie dla Pap. Dzieła Roz. Wiary i najpóźniej w tydzień po jej zebraniu winna być odesłana do Kurji Biskupiej (wzgl. Dyrektora Diec.) z zaznaczeniem: („z dnia misyjnego dla P.D.R.W.”).

IV. Wieczorem, lub po nabożeństwie, należy urządzić zebranie misyjne (Akademję) z deklamacjami, odczytem, a nawet przedstawieniem, do czego poleca się następujące broszury:

1. Propaganda Misyjna. Ks. Bajerowicz 1,50 zł.
2. Światłość niećmy. Odczyty, poezje, śpiewy 0,80 zł.
3. Jak pracować dla Misyj w parafjach 0,80 zł.
4. Kościół Kat. Na Misjach. 0,60 zł.
5. Dramaty Misyjne i wierszyki 1,80 zł.
6. Sprawa Misyjna 0,50 zł.
7. Pamiątka Dnia Misyjnego.

Wszystkie te broszury można nabyć w księgarni „Unitas” w Łomży. Od przebiegu „Dnia misyjnego” w sprawozdaniu rocznym należy uwiadomić Dyrektora Diec. P. D. R. W.

Dzień Misyjny dla rozwoju działalności misyjnej w parafji (wzgl. w szkole) winien stanowić ważny moment, jest bowiem doskonałą okazją do ożywienia istniejących kół, pomnożenia liczby ich członków, oraz świetną sposobnością do założenia Pap. Dzieła R. W. tam, gdzie jego niema. Na wysiłki nasze czekają miliony pogańskich dusz, tysiące Misjonarzy, a przede wszystkim Papież Misyj — Pius XI.

† Stanisław Bp.

№ 66.

Modlitwy po mszy św.

Papież pius XI zarządził na Konsystorzu odbytym w dniu 30 czerwca b. r., aby modlitwy, z rozporządzenia Papieża Leona XIII po mszy św. cichej odmawiane, ofiarowano za Rosję.

№ 67.

**Dwuletni kurs pracy społecznej Katolickiej Szkoły
Społecznej w Poznaniu.**

Katolicka Szkoła Społeczna w Poznaniu rozpoczyna w październiku nowy dwuletni kurs pracy społecznej. Kurs ten ma przede wszystkim na uwadze potrzeby Akcji Katolickiej, by dostarczyć jej należycie pod każdym względem przygotowanych pracowników. Pozatem mają zeń wejść do różnych państwowych, samorządowych i prywatnych instytucyj i organizacyj społecznych ludzie, zapatrzeni w Katolickie ideały społeczne.

Doświadczenia jakie zrobiono w czasie dotychczasowej dwuletniej działalności Katolickiej Szkoły Społecznej świadczą jak bardzo tego rodzaju uczelnia jest potrzebna. Tylko część zgłoszeń po tegorocznych pierwszych absolwentów Szkoły mogła być uwzględniona. Wobec tego zaleca się duchowieństwu, by kierowało do niej młodzież posiadającą wykształcenie w zakresie szkoły średniej, mającą zamiłowanie do pracy społecznej i odznaczającą się wybitniejszymi kwalifikacjami moralnymi.

Bliższych informacji o kursie udziela Sekretarjat Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu, Podgórna 12 b. za nadesłaniem znaczka pocztowego w wartości 25 gr.

Powyższy komunikat Katol. Szkoły Społ. w Poznaniu podaje do wiadomości WW. Duchowieństwa zwracając uwagę przede wszystkim na potrzebę przygotowania odpowiednich osób z parafij, do prowadzenia pracy katolicko-społecznej w Akcji Katol. lub w organizacjach młodzieży. Ks. Ks. Proboszczowie nie będą się mogli obejść w przyszłości bez takiej pomocy, zatem powinni zawczasu przygotować sobie odpowiednich współpracowników świeckich.

Łomża 4.VIII. 1930.

† Stanisław Bp.

№ 68.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6-go marca 1928 roku o opiece nad zabytkami.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1922 roku o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. № 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

Art. 1. Zabytkiem w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest każdy przedmiot tak nieruchomy, jak ruchomy, charakterystyczny dla pewnej epoki, posiadający wartość artystyczną, kulturalną, historyczną, archeologiczną, lub paleontologiczną, stwierdzoną orzeczeniem władzy państwowej, i zasługujący wskutek tego na zachowanie.

Art. 2. Za zabytki mogą być w szczególności uznane:

1) jaskinie i groby wraz z przedprożami, grodziska (horodyszczka, „zamczyska”, piłkalnie, t. zw. szwedzkie góry, okopy, szafce i wały); ślady osad lądowych i nawodnych; cmentarzyska rzekietowe i ciałopalne, „pola urnowe” oraz poszczególne groby, kurchany, mogiły, kopce; kopalnie przedhistoryczne, (krzemienia, soli, bursztynu, miedzi, żelaza i barwików mineralnych), piece garncarskie i piece do wytapiania metali; kręgi kamienne i kamienie ustawiane; figury kamienne przedhistoryczne (t. zw. baby kamienne i posągi bóstw) i głązy obrabiane (żarna, głązy ze znakami, ze stopami, misami, krzyżami, podkowami, dołkami i t. p.);

2) budowle zarówno murowane, jak drewniane, wraz z wszelkimi szczegółami architektury i dekoracji ściennej oraz z otoczeniem (ogrodem, placem), a także dochowane w późniejszej budowie części dawne (prezbiterja, kaplice, wieże, bramy, portale, kolumny, drzwi, kominki i t. p.);

3) luźno stojące pomniki, nagrobki, kapliczki, figury, krzyże, kolumny, słupy graniczne i t. p.;

4) ruiny budowli, pomników i posągów;

5) grupy budowli, wybitne pod względem estetycznym i знаmienne bądź dla całych osad, miast, wsi, bądź dla ich dzielnic;

6) na gruncie dochowane rozplanowania starych miast i dzielnic staromiejskich;

7) ogrody ozdobne, oraz aleje cmentarne i przydrożne, drzewa sędziwe i okazałe i t. p.;

8) przedmioty, związane bezpośrednio z przeznaczeniem budynku (ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle, pomniki, nagrobki w grobach kościelnych wraz z ukrytymi w nich dziełami pracy ręcznej, epitafia, tablice, vota, szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.);

9) dzieła sztuk plastycznych: obrazy, rzeźby, ryciny;

10) dzieła sztuk zdobniczych i kunsztów cechowych, zbroje, oręż, rzędy, pojazdy, chorągwie, sztandary, arrasy, dywany, makaty, pasy, kilimy, hafty, koronki, ubiory, meble, sprzęty, naczynia, zegary, świeczniki, wyroby złotnicze, emalje, szkło, ceramiki, kraty, okucia, zamki, godła, znaki i t. p.;

11) monety polskie, pieczęcie, tłoki mennicze;

12) druki, archiwalja, rękopisy zwykłe i ozdobne, autografy, oprawy ksiąg;

13) ludowe sprzęty domowe i wyroby przemysłu ludowego;

14) wykopaliska, znaleziska przedhistoryczne i archeologiczne;

15) wykopaliska i znaleziska paleontologiczne;

16) kolekcje przedmiotów, przechowywanych w muzeach, bibliotekach, w skarbcach i składach świątyń, zgromadzeniach cechowych, urzędach samorządowych, chociażby poszczególne przedmioty kolekcji same przez się nie miały wartości artystyczno-historycznej.

Dokumenty mające w myśl prawa kanonicznego charakter tajny, a w szczególności przechowywane w tajnych archiwach biskupich, oraz przedmioty specjalnego kultu religijnego np. obrazy cudowne wyjęte są z pod działania niniejszego rozporządzenia.

Art. 3. Przedmioty otrzymują charakter zabytków w znaczeniu niniejszego rozporządzenia na skutek orzeczenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji, stwierdzającego wartość zabytkową przedmiotu, a nadto przy zabytkach nieruchomych określającego granice zabytku i granice otoczenia podlegającego przepisom niniejszego rozporządzenia w myśl art. 2 punkt 2).

Przedmioty te podlegają ochronie prawa już od chwili doręczenia orzeczenia.

Orzeczenie władzy konserwatorskiej, stwierdzające wartość zabytkową przedmiotu, stanowiącego część składową nieruchomości, wpisanej do ksiąg gruntowych (wieczystych) doręcza się właściwemu oddziałowi Prokuratury Generalnej celem wpisania do tych ksiąg w sposób, odpowiadający przepisom o ich prowadzeniu.

Władza ma prawo umieścić na zabytku nieruchomym odpowiedni znak lub napis.

Art. 4. Władze konserwatorskie pierwszej instancji prowadzą rejestr zabytków. Sposób prowadzenia rejestru określi rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

II. Władze konserwatorskie.

Art. 5. Opiekę nad zabytkami sprawują władze konserwatorskie. Władzami konserwatorskimi pierwszej instancji są wojewódzkie władze administracji ogólnej. Władzą konserwatorską drugiej instancji jest Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W odniesieniu do starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną, znajdujących się w katolickich kościołach i lokalach kościelnych, władzą konserwatorską są komisje mieszane świecko-duchowne, mianowane przez właściwego biskupa w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 6. Organami fachowymi wojewódzkich władz administracji ogólnej są konserwatorowie, mianowani przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Konserwatorowie należą do składu personalnego urzędu wojewódzkiego; jeden konserwator może pełnić obowiązki w kilku województwach.

Prawa i obowiązki konserwatorów jak organów fachowych określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 7. Skład i kompetencje komisji mieszanych świecko-duchownych (art. 5) oraz tryb ich urzędowania określa drogą rozporządzenia Minister Wyznań religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z władzami kościelnymi.

Art. 8. Do wydawania zarządzeń tymczasowych, o ile wydanie ich należałoby do wojewódzkich władz administracji ogólnej, w szczególności co do nadzoru i wstrzymania robót mogą być upoważnione powiatowe władze administracji ogólnej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 9. Do współdziałania z władzami wojewódzkiemi administracji ogólnej w wykonaniu opieki nad zabytkami powołane będą okręgowe komisje konserwatorskie.

Skład siedziby, obszar i zakres działania okręgowych komisji konserwatorskich określi rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 10. Do zarządzeń i orzeczeń, wydawanych przez władze wojewódzkie administracji ogólnej, jako władze konserwatorskie, mają zastosowanie przepisy o środkach odwoławczych od orzeczeń władz administracyjnych.

III. Opieka nad zabytkami.

Art. 11. Władze konserwatorskie mają prawo badania wszelkich przedmiotów w celu stwierdzenia ich wartości zabytkowej, a to w miejscach, w których te przedmioty się znajdują.

Art. 12. Jeżeli zachodzi obawa, że przedmiot, mogący być uznany za zabytek w myśl niniejszego rozporządzenia, a nie mający jeszcze charakteru zabytku (art. 3), może na skutek prowadzonych około niego robót ulec wpływom szkodliwym dla jego zachowania, władza konserwatorska władna jest wstrzymać roboty, zmierzające do zburzenia, zniszczenia, przerobienia, odnowienia, rekonstruowania, zdobienia lub uzupełnienia tego przedmiotu.

Władza konserwatorska może też wydać zakaz zbywania odpłatnego lub bezpłatnego takiego przedmiotu.

Jeżeli w przeciągu trzech miesięcy od daty tych zarządzeń nie zapadnie orzeczenie władzy konserwatorskiej o wartości zabytkowej przedmiotu, zakazy powyższe tracą moc obowiązującą.

Art. 13. Zarządy związków komunalnych, gmin wyznaniowych, osób prawnych kościelnych i zakonnych kościoła katolickiego, wszelkie wogóle korporacje publiczno-prawne, jak również stowarzyszenia, posiadające osobowość prawną, które mają na celu opiekę nad zabytkami, obowiązane są zawiadomić, właściwe władze konserwatorskie pierwszej instancji o będących w ich posiadaniu przedmiotach, co do których zachodzą dane, że mają wartość zabytkową, jak również o wszelkich zdarzeniach, które wywarły ujemny wpływ na konserwację tych przedmiotów.

Art. 14. Zabytków nie wolno burzyć, rozkopywać, niszczyć, przerabiać, odnawiać, rekonstruować, zabudowywać, zdobić, uzupełniać, ani przewozić bez uprzedniego zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Art. 15. Wykonywanie wszelkich robót, tyczących się zabytku, na zasadzie uzyskanego w myśl art. 14 zezwolenia, podlega nadzorowi właściwej władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Władza ta ma prawo wstrzymać roboty, wykonywane bez zezwolenia lub w sposób niewłaściwy, i zmusić właściciela przedmiotu do wykonywania tych robót w sposób właściwy.

Art. 16. Właściciel (posiadacz) zabytku winien utrzymywać go w należyтым stanie.

Władza konserwatorska może nakazać osobom prawnym, wymienionym w art. 13, dokonywanie potrzebnych robót konserwatorskich, i przedsięwzięcie wszelkich środków niezbędnych dla zabezpieczenia należących do nich zabytków na koszt własny oraz wyznaczyć w tym celu terminy.

W stosunku do innych osób władza konserwatorska może zarządzić dokonanie takich robót i przedsięwzięcie takich środków — w braku przyzwolenia właściciela (posiadacza) — jedynie na koszt Państwa.

Art. 17. Jeżeli zabytkom, należącym do osób wymienionych w art. 13, grozi niebezpieczeństwo zniszczenia, uszkodzenia lub niedozwolonego wywozu zagranicę, a zwłoka mogłaby spowodować niepowetowaną szkodę, władze konserwatorskie mają prawo, niezależnie od zarządzeń, wydawanych na zasadzie art. 16, wydawać zarządzenia, zmierzające do zapobieżenia wywozowi zabytku zagranicę, a nawet wziąć zabytki, o które chodzi, czasowo w zarząd państwowy, w szczególności przenieść je do muzeum, lub bibliotek państwowych, lub publicznych, a to aż do usunięcia powyższego niebezpieczeństwa.

Art. 18. Jeżeli grozi niebezpieczeństwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, a zarządzenia, przewidziane w art. 14 do 16 włącznie, tego niebezpieczeństwa nie uchylają lub jeżeli jest niebezpieczeństwo wywozu zabytku zagranicę, przedmioty, uznane za zabytki, mogą być wywłaszczone na rzecz Państwa, związków komunalnych lub innych wymienionych w art. 13 osób prawnych, które mają na celu opiekę nad zabytkami, o ile te ostatnie o to się ubiegają lub wyrażą na to zgodę.

Art. 19. Zabytki ruchome, należące do osób prawnych, wymienionych w art. 13, mogą być pozbywane nie inaczej, jak za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego względnie komisji mieszanej, o ile chodzi o zabytki, podlegające jej kompetencji.

Zabytki należące do osób prywatnych, mogą być pozbywane tylko za uprzednim zawiadomieniem władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Dziedzic lub legatarjusz zabytku winien o przejściu na niego prawa własności zabytku zawiadomić władzę konserwatorską pierwszej instancji, o ile mu wiadomo, że dany przedmiot jest zabytkiem.

W stosunku do zabytków, na które prowadzi się egzekucję, obowiązek zawiadomienia o tem władzy konserwatorskiej ciąży zarówno na właścicielu (posiadaczu) zabytku, jak na władzach, przeprowadzających egzekucję.

Na nabywcę przechodzą wszelkie ograniczenia i obowiązki, nałożone na podstawie niniejszego rozporządzenia.

Art. 20. Skarbowi Państwa służy prawo pierwszeństwa nabycia sprzedawanego przez właściciela zabytku ruchomego, bądź nieruchomego, a to na podstawie odpowiednich przepisów dzielnicowych kodeksów cywilnych o pierwokupie (§§ 1072 — 1079 kod. cyw. austr. §§ 504—514 kod. cyw. niem.).

Na obszarach, wchodzących w skład właściwości terytorjalnej sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie, stosują się przepisy następujące:

1) właściciel zabytku, zarówno nieruchomego, jak i ruchomego, może go sprzedać osobie trzeciej jedynie pod warunkiem, że sprzedaż dojdzie do skutku, o ile Skarb Państwa, działający przez władzę konserwatorską pierwszej instancji, nie kupi tego zabytku od właściciela pod temi warunkami, jakie zostały ustalone w umowie z trzecim nabywcą, a to o ile chodzi o zabytek nieruchomy — w ciągu 2 miesięcy od daty doręczenia przez sprzedawcę powyższej władzy umowy sprzedaży, zawartej przez właściciela z osobą trzecią, o ile chodzi o zabytek ruchomy — w ciągu dni 3 od takiegoż doręczenia:

2) umowa sprzedaży właściciela z osobą trzecią winna być doręczona lub wysłana pocztą listem poleconym przez sprzedawcę do władzy konserwatorskiej pierwszej instancji najdalej następnego dnia powszedniego po jej zawarciu z nabywcą, a to pod skutkami odpowiedzialności wobec Skarbu pokrycia mu powstałych szkód i strat.

3) sprzedaż osobie trzeciej może nastąpić dopiero wówczas o ile Skarb w terminach, przewidzianych w punkcie 1, nie kupił zabytku od właściciela sprzedawcy i nie wykonał wszystkich warunków, ciążących trzeciego nabywcę, a przewidzianych w umowie zawartej przez tegoż ze sprzedawcą;

4) o ile zabytek stanowi przedmiot sprzedaży przymusowej, władza konserwatorska pierwszej instancji winna być zawiadomiona

o terminie sprzedaży narówni z wierzycielami i dłużnikiem, a poza-tem Skarbowi w tym przypadku prawo pierwszeństwa nie służy.

Art. 21. Zabytki nie mogą być wywożone z granic Państwa Polskiego bez zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Art. 22. Wymienione w art. 2 przedmioty, przywiezione z zagranicy, przez przeciąg lat pięciu od daty przywozu nie podlegają przepisom niniejszego rozporządzenia.

Art. 23. Zabytek, który utracił swą wartość zabytkową, oraz zabytek, wywieziony zagranicę za zezwoleniem władzy konserwatorskiej, zostaje wykreślony z rejestru.

O wykreśleniu z rejestru zabytku nieruchomego należy zawiadomić właściwy oddział Prokuratury Generalnej celem spowodowania wykreślenia wpisu, o którym mowa w art. 3 ust. 3.

Art. 24. Władze konserwatorskie pierwszej instancji mogą zakazać wszelkich robót, których wykonanie zeszpeciłoby otoczenie zabytku i widok na zabytek lub z zabytku, albo roboty te wstrzymać.

Przepisu powyższego nie należy stosować, jeżeli zastosowanie go naraziłoby zamierzającego przeprowadzić roboty na niestosunkowo dużą szkodę lub nakład pieniężny.

IV. Wykopaliska i znaleziska.

Art. 25. Właściciele, dzierżawcy lub posiadacze gruntów, na których odkryto wykopaliska lub znaleziska (punkty 14 i 15 art. 2) jak również ci, którzy odkrycia dokonali, i kierownicy robót, podczas których na wykopaliska natrafiono, obowiązani są niezwłocznie zawiadomić o tem władzę konserwatorską pierwszej instancji.

Władza konserwatorska wyda celem zabezpieczenia wykopalisk lub znalezisk stosowne zarządzenia, a w szczególności zarządzić może wstrzymanie robót lub określić sposób ich dalszego prowadzenia.

Art. 26. Poszukiwania archeologiczne i paleontologiczne wymagają zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji i podlegają jej kontroli.

Art. 27. Zabytki, będące wykopaliskami lub znaleziskami, mogą być niezależnie od warunków, przewidzianych w art. 18, wywłaszczone na rzecz Państwa, związków samorządowych lub osób prawnych, zajmujących się opieką nad zabytkami, a to na ich prośbę lub za ich zgodą.

Art. 28. Grunty, na których dokonano odkrycia, mogą być dla badań naukowych wywłaszczone lub czasowo przymusowo zajęte na rzecz Państwa, związków samorządowych dla osób prawnych, zajmujących się opieką nad zabytkami, a to na ich prośbę lub za ich zgodą.

Wyjątek stanowią w myśl art. XIV Konkordatu ze Stolicą Świętą (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr. 72, poz. 501) grunty, należące do kościoła katolickiego.

V. Wywłaszczenie zabytków.

Art. 29. Wywłaszczenie zabytków nieruchomości oraz gruntów, o których mowa w art. 28, odbywa się na zasadzie ogólnych przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości na cele użyteczności publicznej.

Art. 30. Wywłaszczenie zabytku ruchomego następuje na mocy orzeczenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji. Orzeczenie należy doręczyć tak właścicielowi, jak i posiadaczowi zabytku, na którym ciąży od tej chwili w stosunku do wywłaszczonego zabytku obowiązki zarządcy sądowego.

Art. 31. O ile odszkodowanie nie zostanie określone w drodze dobrowolnej umowy, władza konserwatorska zarządza rozprawę, na którą wzywa właściciela zabytku oraz, o ile wywłaszczenie dokonane jest na rzecz jednej z osób prawnych, wymienionych w art. 18, 27 i 28, upoważnionego przedstawiciela tejże. Termin rozprawy ogłasza się w dzienniku urzędowym województwa oraz w jednym z dzienników miejscowych.

Osoby, roszczące sobie prawo do wywłaszczonego przedmiotu, mają prawo zjawić się na rozprawie celem obrony swoich interesów co do wysokości odszkodowania i sposobu jego wypłaty lub złożenia do depozytu sądowego.

Art. 32. Dla oceny wartości zabytku władza konserwatorska pierwszej instancji powołuje jednego lub więcej rzeczoznawców na zgodny wniosek stron lub w braku ich zgody według własnego uznania.

Przy ocenie zabytku należy mieć na względzie zarówno wartość w obrocie wewnętrznym, jak i zmniejszenie tej wartości wskutek ograniczeń, wynikających z niniejszego rozporządzenia.

Opinia rzeczoznawców może być pisemna lub ustna. W tym ostatnim wypadku wpisuje się ją do protokołu.

Opinia rzeczoznawców nie ma znaczenia, wiążącego władzę.

Art. 33. Orzeczenie władzy konserwatorskiej określa wysokość odszkodowania i sposób wypłaty, z uwzględnieniem praw osób trzecich (art. 31 ustęp ostatni).

Orzeczenie doręcza się wszystkim interesowanym, którzy wzięli udział w rozprawie.

Art. 34. Z chwilą uskutecznienia wypłaty odszkodowania względnie złożenia odszkodowania do depozytu sądowego prawo własności zabytku przechodzi na Państwo lub na osobę prawną, na rzecz której orzeczono wywłaszczenie. Równocześnie władza konserwatorska pierwszej instancji obejmuje lub upoważnia do objęcia zabytku w posiadanie, o ile to w myśl innych przepisów niniejszego rozporządzenia już wcześniej nie nastąpiło.

Właściciel oraz osoby trzecie, które wzięły udział w rozprawie, mogą, o ile czują się pokrzywdzone orzeczeniem o określeniu wysokości odszkodowania, dochodzić swych praw na drodze sądowej, w ciągu sześciu miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia.

VI. Postanowienia karne.

Art. 35. Winni niezawiadomienia wbrew art. 13 właściwych władz konserwatorskich o zdarzeniach, które wywarły ujemny wpływ na konserwację zabytków, będą karani grzywną do 300 złotych.

Art. 36. Winny naruszenia przepisów art. 14, 25 ustęp pierwszy i 26 ulegną karze aresztu do 4 tygodni albo grzywny do 500 zł.

W razie zniszczenia zabytku lub zmniejszenia jego wartości można orzec karę pieniężną do wysokości wartości zniszczonego zabytku lub zmniejszenia jego wartości wskutek uszkodzenia.

Jeżeli winny jest przedsiębiorcą lub kierownikiem robót, można przy powtórnej skazaniu za czyn, przewidziany w niniejszym artykule, orzec pozbawienie prawa wykonywania tego rodzaju robót na czas od 1 miesiąca do roku.

W wypadkach naruszenia przepisów art. 25 ustęp pierwszy i art. 26 można orzec konfiskatą zabytku na rzecz jednego z muzeów państwowych.

Art. 37. Winny wznowienia robót wstrzymanych lub wprowadzenia robót zabronionych przez władzę konserwatorską lub też prowadzenia robót w sposób inny, niż wskazany przez władzę konserwatorską (art. 12 ustęp pierwszy, 15, 24, 25 ustęp drugi) ulegnie karze aresztu do 6 tygodni albo grzywny do 1.000 złotych.

Ustęp drugi i trzeci artykułu 36 stosuje się.

Art. 38. Winni naruszenia przepisu art. 12¹ ustęp drugi i 19 ustęp pierwszy i drugi ulegnie karze grzywny do wysokości 2.000 złotych.

Art. 39. 1) Dziedzic lub legatarjusz, winny naruszenia art. 19 ustęp trzeci.

2) właściciel względnie posiadacz zabytku, winny naruszenia art. 19 ustęp czwarty,
ulegnie karze grzywny do 300 złotych.

Art. 40. Winny wywozu lub usiłowania wywozu zabytku z granic Państwa bez zezwolenia, wymaganego niniejszem rozporządzeniem, ulegnie karze aresztu do trzech miesięcy lub karze grzywny do 5 tysięcy złotych. Nadto można orzec konfiskatę zabytku na rzecz jednego z muzeów państwowych, a w razie jeśli został on wywieziony zagranicę, należy orzec na rzecz Skarbu Państwa karę pieniężną, równającą się wartości wywiezionego zabytku.

Art. 41. Winny niedopuszczenia przedstawicieli władz konserwatorskich do wykonania czynności, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, tudzież winny przeszkodzenia wykonaniu tych czynności—będzie karany aresztem do 4 tygodni lub grzywną do 1.000 złotych.

Art. 42. Wrazie, gdy czyn, podlegający ukaraniu w myśl niniejszego rozporządzenia, jest zagrożony w innych przepisach karą surowszą, stosuje się te przepisy.

Art. 43. Do orzekania o przestępstwach, przewidzianych w niniejszem rozporządzeniu, powołane są sądy powiatowe (sądy pokoju).

Na obszarze mocy obowiązującej niemieckiego kodeksu karnego z 1871 r. należy orzec zamiast aresztu ponad 6 tygodni więzienie.

Na obszarze mocy obowiązującej austriackiej ustawy postępowania karnego z 1873 r. można wnieść odwołanie niezależnie od przepisów §§ 283 i 464 p. k.

VII. Zabytki będące własnością Państwa.

Art. 44. Sposób chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa, określi rozporządzenie Rady Ministrów.

VIII. Postanowienia przejściowe.

Art. 45. Przedmioty, uznane za zabytki na mocy przepisów poprzednich, podlegają opiece w myśl przepisów niniejszego rozporządzenia bez potrzeby stosowania art. 3.

IX. Postanowienia końcowe.

Art. 46. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Sprawiedliwości, każdemu z nich stosownie do właściwego zakresu działania.

Art. 47. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w 14 dni po dniu ogłoszenia.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy prawne, dotyczące opieki nad zabytkami.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki.*

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych:

J. Piłsudski.

Minister: *K. Bartel.*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski.*

Minister Spraw Zagranicznych: *August Zaleski.*

Minister Skarbu: *G. Czechowicz.*

Minister Sprawiedliwości: *A. Meysztowicz.*

№ 69.

Ochrona urządzeń telegraficznych.

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

Warszawa
Dnia 19 lipca 1930 r.
№ VI. RK. — 4049/30.

Akcja uświadamiania ludności przez duchowieństwo w sprawach natury społeczno-państwowej.

Do

**Kurji Biskupiej
w Łomży**

Badanie przyczyn powstawania uszkodzeń na liniach telegraficznych i telefonicznych wykazuje, iż znaczna ich część wynika z winy mieszkańców tych okolic, przez które przebiegają linie telegraficzne i telefoniczne.

Wypływa to stąd, że szerokie masy ludności nieświadome są tej ważnej roli, jaką obecnie w życiu publicznem i prywatnem odgrywa telegraf i telefon, jako najszybsze środki komunikacyjne. Przytem dorośli kradną podpory od słupów lub zrąbują całe słupy, jako materiał budowlany, kradną drut i haki, jako pożądany materiał do drobnych napraw wozów i narzędzi gospodarczych. Posiadają oni niewątpliwie pewną świadomość karygodności swoich postępów, nie przywiązują jednak do nich zbyt wielkiej wagi. Młodzież zaś i dzieci dla zabawy tłuką izolatory, rzucając w nie kamieniami, przerywają przewody, lub zarzucają na nie różne przedmioty, jak gałęzie, szmaty, sznurki, kawałki drutu i t. p., lub puszczają przez nie latawce.

Te napozór drobne uszkodzenia, wskutek specjalnych właściwości urządzeń telegraficznych i telefonicznych, powodują częściowe lub całkowite przerwanie komunikacji, co pociąga za sobą znaczne straty materialne bezpośrednio dla Skarbu, pośrednio zaś straty o znaczeniu społecznem.

Jak wykazują skrupulatne obliczenia, na skutek samego tylko tłuczenia izolatorów Skarb Państwa ponosi rocznie straty około siedmiu milionów zł. Dotykają one oczywiście pośrednio wszystkich obywateli w postaci konieczności opłacania odpowiednio większych podatków dla wyrównania Skarbowi tych strat.

Ponadto o wiele dotkliwszemi i nieprzewidzianemi w skutkach są: spóźnione wiadomości o chorobie lub śmierci, napadzie bandyckim, pożarze i t. p., a szczególnie opóźnianie telegramów i rozmów w sprawach obrony Państwa.

Pragnąc jak najszerszej uświadomić ludność w tym zakresie, Ministerstwo prosi o wydanie podległemu duchowieństwu polecenia co do uświadamiania ludności przez użycie wszelkich środków propagandy, jakimi rozporządza duszpasterstwo (kazania, katechizacja i t. p.):

a) o konieczności otaczania opieką urządzeń oraz linii telegraficznych i telefonicznych;

b) o stratach materialnych Skarbu Państwa i stratach moralnych społeczeństwa, jakie wynikają z powodu uszkodzenia połączenia telegraficznego lub telefonicznego;

c) o odpowiedzialności materialnej, którą ponoszą rodzice i opiekunowie w razie wykrycia nieletnich sprawców umyślnych uszkodzeń;

d) o odpowiedzialności karno-sądowej osób, którym udowodniono umyślne uszkodzenie urządzeń telegraficzno-telefonicznych, za co przestępcy podlegają karze więzienia.

Zarazem w związku z rezolucją Zjazdu Państwowej Rady Ochrony Przyrody Ministerstwo prosi władze duchowne o roztoczenie opieki w sposób, jaki uzna za najodpowiedniejszy i najbardziej celowy nad masowo trzebionymi młodemi drzewkami z okazji różnych uroczystości kościelnych, państwowych, społecznych lub prywatnych. Pożądane byłoby wyjaśnianie ludności, że winna oszczędzać drzewka iglaste. Możliwy natomiast jest wyrąb drzewek liściastych odroślowych, o ile tworzą podszycie, szkodzące porostowi iglastych.

Mając na uwadze doniosłość tak jednej jak i drugiej sprawy oraz uświadamiając sobie wpływ, jaki duchowieństwo roztacza na wiernych, Ministerstwo wyraża nadzieję, że Władze Duchowne odłożą swych starań przez użycie wszelkich sposobów, by cała akcja została przeprowadzona konsekwentnie i objęła jak najszerze warstwy ludności.

Dyrektor Departamentu
" (Fr. Potocki)

Sprawy powyższe, przez Ministerstwo W.R. i O.P. poruszone, zasługują w całej pełni na poparcie przez Duchowieństwo. Kurja Biskupia poleca przeto WW. Ks.Ks. Proboszczom, aby przy każdej nadarzającej się sposobności wyjaśniali starszym i młodzieży obowiązek opieki i ochrony wymienionych wyżej przedmiotów użyteczności publicznej.

Łomża, dnia 4/8. 1930.

№ 70.

Książki polecenia godne

Z pod pióra J. E. Biskupa Kubickiego w Sandomierzu ukazały się następujące dzieła:

Kapłan Katolicki przez Ks. Dr. D. Waltera, tłum. Paweł Kubicki Bp. Inf, Sandom. II tomy, cena 15 zł.

Spółeczna działalność Kościoła w Polsce i martyrologjum ręk. duchowieństwa oraz wiernych pod zaborami pruskim i rosyjskim, zebrał, ułożył i wydał Paweł Kubicki, Bp. Sufr. Sandom., cena 3 zł.

Książki wzmiankowane powinny znaleźć się w bibliotece każdego kapłana jako lektura oraz jako bogate źródło pouczeń tak dla duchownych jak i świeckich.

Księgarnia „Unitas” w Łomży jest gotowa pośredniczyć w prowadzeniu tych książek.

Łomża 25/9. 1930.

† Stanisław Bp.

№ 71.

Zmiany w duchowieństwie.

Mianowani:

1. Ks. St. Koćmiercowski z Burzyna—proboszczem w Czerwinie
2. Ks. St. Konstantynowicz z Łomży—proboszczem w Burzynie.
3. Ks. Al. Łuniewski z Czerwina — wikarjuszem w Kobylinie.
4. Ks. B. Ciecuchowski z Teolina — wikarjuszem w Czyżewie.
5. Ks. J. Snarski z Kobylina — wikarjuszem w Teolinie.
6. Ks. L. Żebracki z Czyżewa — wikarjuszem przy katedrze w Łomży.
7. Ks. A. Warakomski z Łomży z powodu nominacji na kapłana wojskowego zwolniony z wikarjatu przy katedrze.

Dn. 29 września umarł Ks. Jan Pomiechowski R. i. p.